

Medlemsblad

Nr 3 - 1999

September

Ordförandeklubba för Rickul kommun.
På skaftet är det inskrivet "RIKHOLDI VALD". Klubban finns nu på Estniska folk museet i Tartu.
Foto Hans Richter

Mer om medlemsrekrytering	3
Rosleps kapell	3
Minnesstenen i Nuckö invigd	4
Nuckö kyrka i akut behov av pengar	5
Föreningens hemsida på Internet	5
Nyheter från Nuckö och Hapsal	5
"Exemplet Noarootsi"	6
Försäljning av EVP-papper	6
Estnisk fastighetsskatt	6
Välj själv Notarius Publicus	7
Aktuella adresser	7
Ett dystert 60-årsminne	7
SOV 90 år, intryck från jubileumsresan till de estlandssvenska trakterna	8
Resan till Rickul sommaren 1998	13
Jag fick en bok i min hand...	15
Fyllnadsval till kyrkorådet i Svenska S:t Mikael församlingen	15
Notiser	16

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress

Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Gurli Fyhr
Travarevägen 3
187 54 TÄBY

Postgiro 55 68 81 - 1

Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Ingvar Schönberg
Klövjevägen 47
187 31 TÄBY

Föreningens ändamål

citat ur stadgarna paragraf 2.

Föreningen skall värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt, genom att

- ◆ främja kulturella, konstnärliga, musikaliska och litterära intressen såväl i Estland som i Sverige.
- ◆ vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i Sverige, samt informationsorgan i Sverige och Estland.
- ◆ i möjligaste mån försöka behålla och vårda den gamla hantverkstraditionen och bebyggelsen i vår egen svenskort.
- ◆ vara behjälplig vid reseevenemang till vår hembygd.
- ◆ bibringa våra yngsta och ungdomar de traditioner vi själva mottagit och bevarat, samt idka annan härmed förenlig verksamhet.

Ansvariga för detta Medlemsblad är Informationskommittén (Per-Erik Fyhr, Eva Heyman och Inger Nemeth).

MER OM MEDLEMSREKRYTERING

Per-Erik Fyhr

Hittills i år har vi fått 35 nya medlemmar. Vi är nu 671. En särskilt god insats för att rekrytera nya medlemmar har gjorts av Alide Reets från Sutlep som lyckats intressera tio personer. Om medlem nummer 700 kommer före årsskiftet bjuder vi på medlemsavgiften för år 2000!

Vi tolkar det fortsatt stora intresset för föreningen så att medlemmarna anser att den behövs och att den har en förmåga att utvecklas.

I Kustbons förra nummer har Sven Salin en formulering i sin ledare som tyder på att han tror att hembygdsföreningarna snart kommer att ha spelat ut sin roll.

Det tror inte vi. När marken nu är återlämnad kommer den att brukas. Denna gång inte för jordbruk utan som tomtmark. De gamla fastigheterna styckas och skänks till eller ärvs av yngre släktingar. Mark säljs. Husbyggandet har redan kommit igång, framförallt i Rickul.

De nya ägarna tillhör en yngre generation. Deras barn kommer att bli intresserade av utvecklingen i de gamla estlandssvenska bygderna. De kommer att upptäcka att det finns ett behov av en förening för att underlätta samarbetet mellan markägarna och kontakterna med estniska myndigheter. Föreningen behövs också för att föra kunskaperna om områdets estlandssvenska tradition vidare till en yngre generation och till dem som inte har en estlandssvensk bakgrund.

Satsningen på att värva nya ungdomsmedlemmar och att starta en ungdomsverksamhet har inte lyckats trots hårt arbete av Ungdomskommittén. Det är tydligen på det viset att de estlandssvenska ungdomarna inte är så intresserade av en särskild verksamhet för dem, utan hellre vill vara tillsammans med de äldre.

Ungdomskommittén har föreslagit sin egen nerläggning från årsskiftet om inte höstens arbete ger resultat. Styrelsen funderar över detta. Kom gärna med synpunkter och idéer!

ROSLEPS KAPELL

Per-Erik Fyhr

Gurli Schönberg Fyhr (ansvarig för arbetsgruppen), Sigrid Schönberg och Per-Erik Fyhr från Arbetsgruppen för Rosleps kapell träffade den 19 juli kyrkoherde Leevi Reinaru och representanter för Nuckö Sankta Katarina församling, samt Ülo Kalm från Nuckö kommun, för att diskutera hur man skall gå vidare med återuppbyggnaden av Rosleps kapell.

Man enades om att projektet skall genomföras i samarbete mellan estniska kyrkan, kommunen och Hembygdsföreningen och att målet är en invigning år 2004.

Projektet skall förutom kapellet även omfatta kyrkogården och den byggnad som ligger på andra sidan vägen, öster om kapellet, och som nu bl. a. används för estniska kyrkans ungdomsverksamhet. Detta hus användes före kriget som bostad för missionärer som verkade i Rickul.

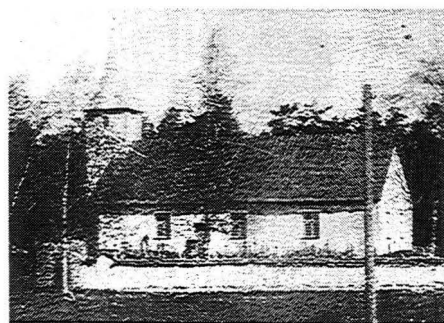
På detta sätt kan man både bevara de estlandssvenska minnena och tillgodose dagens krav.

Strävan skall vara att återuppbygga kapellet i sitt gamla skick så långt detta är möjligt. Därför skall även stöd och råd begäras från den estniska motsvarigheten till Riksantikvarieämbetet.

En gemensam plan håller nu på att göras och med denna som underlag kommer arbetsgruppen att kontakta tänkbara bidragsgivare.

Intresset för föreningens insamling har varit stort. Över 100 personer har bidragit, en del flera gånger, och insamlingen är nu uppe i 32 000 kr.

Det var mycket glädjande att se estniska kyrkans och kommunens intresse och vilja att hjälpa till. Mötet avslutades med att kyrkoherde Reinaru höll en förbön för arbetets lyckliga genomförande.

Rosleps kapell

MINNESSTENEN I NUCKÖ INVIGD

Foto Sven G Frejman

Edvin Adelman
 Feliks Allmere
 Lembit Allmere
 Artur Alljärv
 Georg Aman
 Oskar Aman
 Arnold Amberman
 Fridrich Ambros
 Herman Ambros
 Oskar Ambros
 Robert Ambros
 Johannes Ambrus
 Voldemar Ambrus
 Albert Aruvee
 Leopold Backman
 Arseni Barman
 Alexander Bedman
 Alfred Berkman
 Artur Berkman
 Gustaf Berkman
 Johannes Berkman
 Arvid Blees
 Karl Blees
 Nikolaus Blees
 Mina Bombas
 Arthur Brandt
 Herman Bruus
 Liisu Bruus
 Miili Bruus
 Eduard Derblom

Oskar Engman
 Rudolf Engman
 Robert Freiman
 Mattias Friman
 Robert Halberg
 Ninetta Hemmelberg
 Eduard Hemmelberg
 Oskar Isberg
 Jaan Jaagupsoo
 August Jõemaa
 Adolf Jõers
 Johannes Kaav
 Johannes Kaevats
 Madis Kaevats
 Albert Kasela
 Johannes Kasemaa
 Artur Kaustel
 Viktor Klaas
 Artur Kliss
 Hugo Kliss
 Artur Koinberg
 Albert Koolmeister
 Paul Kopamees
 Fridolf Krusman
 Elmund Krusman
 Arno Kruusmaa
 Rudolf Kuuskman
 Aksel Laanes
 Arne Laanes
 August Laidmets
 Alvar Lemberg
 Axel Lemberg
 Aleksander Lepa
 Karl Lillemägi
 Edgar Marr
 Eduard Mathiesen
 Johannes Mathiesen
 Arkadi Meister
 Artur Meister
 Feliks Meister
 Valter Meister
 Alfred Merilo
 Johannes Metsatalu
 Kristiina Metsatalu
 Oskar Mikman
 Leonard Niibon
 Rudolf Niils
 August Niit
 Anton Nilsson
 Johannes Nyholm
 Adolf Nyman
 Leo Nyman
 Alfred Paesüld
 Jaan Paesüld

Martin Pajus
 Aarne Palmik
 Artur Palmik
 Johannes Pass
 Arved Peedu
 Gottfrid Peedu
 Arnold Plaas
 Elmar Plaas
 August Ploompuu
 Johannes Pruus
 Aksel Puuri
 Aleksander Puuri
 Robert Pärigmaa
 Ernst Raagmaa
 Olaf Raagmaa
 Rudolf Rant
 Jüri Raudoja
 Mihkel Raudoja
 Amandus Remla
 Arnold Remmal
 Aleksander Rohtlaan
 Oskar Roogla
 Robert Roogla
 Friedrich Schönberg
 Johannes Schönberg
 August Stubender
 Axel Söderholm
 Richard Söderholm
 Fridolf Thansaeri
 Elof Thomson
 Harry Thomson
 Artur-Tõnis Tiik
 Edward Timmerman
 Voldemar Timmerman
 August Toomiste
 Juhan Treier
 Johannes Undo
 Herbert Vahesaar
 Johannes Vaikre
 Alexander Vanaus
 Arnold Veli
 Aleksander Vellenuurm
 Alfred Vesterblom
 Maria Vesterblom
 Mathias Vesterblom
 Paul Vesterblom
 Axel Vesterstern
 Axel Vesterstern
 Fridolf Vesterstern
 August Viiland
 Fridolf Viksten
 Leena Viksten
 Vaike Välja

NUCKÖ KYRKA I AKUT BEHOV AV PENGAR

Per-Erik Fyhr

I Medlemsbladets förra nummer gjorde vi ett upprop till förmån för underhållet av Nuckö kyrka. Det som på kort sikt är mest angeläget är arbeten för att förbättra taket. Om Du vill bidra till detta är Du välkommen att sätta in pengar på föreningens postgiro 55 68 81 - 1. Skriv "Nuckö kyrka" på inbetalningskortet.

Insamlingen kommer att fortsätta nästa år och kommer att finnas med på inbetalningskortet för medlemsavgift m. m. Pådrivande för denna insamling är Sven G. Frejman.

Vänta dock inte tills årsskiftet. Det behövs pengar nu!

Föreningens hemsida på Internet

Inger Nemeth

Under september månad kommer föreningens hemsida att läggas ut på Internet.

Informationskommittén, Per-Erik Fyhr, Eva Heyman och Inger Nemeth, har sammanställt information om föreningen och Rickul/Nucköområdet. Som webmaster står 19-åriga Kristina Salomonsson med rötter både från Rickul och Nuckö (barnbarn till Ingeborg och Rickard Gineman).

Föreningens böcker och vykort kan beställas direkt över nätet, liksom andra böcker som handlar om Rickul/Nuckö.

Vår förening är den första estlandssvenska hembygdsföreningen som lägger ut en egen hemsida på Internet.

Först ut med estlandssvensk föreningshemsida var dock SONG som nu gått samman med SOV. Ormsö kyrkofond har också egen hemsida liksom Ormsöbyn Sviby. Även Spithamn har en egen sida. Adresserna till dessa hemsidor finns på vår länksida.

Du som har tillgång till Internet är välkommen att besöka vår sida under adress:

<http://www.furtunecity.se/svedala/brogatan/110/index.html>

Epostadressen till föreningen är:

rnhembygd@hotmail.com

NYHETER FRÅN NUCKÖ OCH HAPSAL

Per-Erik Fyhr

Asfalteringen av vägen till Derhamn slutfördes i juli.

Torvtransporterna till Derhamn är i full gång.

Uppsättningen av byskyltar i Rickulområdet har försenats, men kommer att vara klar före årsskiftet enligt uppgift från Ülo Kalm.

På försommaren drabbades kommunen av en inbrottsvåg. Det var inte oväntat. Genom nybyggnad och stegrad standard blir området intressant för brottslingar. Föreningen kommer att påtala problemet för den estniska polisen.

Ülo Kalm har framfört ett tack för föreningens ekonomiska stöd till handikappade, för skötsel av kommunens kyrkogårdar och underhåll av skolbussen, samt till minnesstenen i Nuckö.

Ålderdomshemmet i Birkas har kunnat repareras genom bidrag från estniska staten och gåvor från enskilda.

Noarootsi Kaunistamise Selts är en förening som har till uppgift att arbeta för att ge kommunen ett välskött och prydligt utseende. 1999 års vackraste hem har utsetts. Det blev Otsa gård i Pasklep som ägs av Tiia och Valentin Lõzin. En planering av parken i Lyckholm har möjliggjorts genom ekonomiskt stöd av Hans von Rosen. Alla är välkomna som medlemmar i Noarootsi Kaunistamise Selts. Kontakta Ülo Kalm.

Ett ubåtsvrak har hittats på 50 m djup 10 km väster om Odensholm. Man tror att det är den tyska ubåten U-144 som sänktes i augusti 1941.

Turistströmmen till Rickul/Nucköområdet ökar och Roosta semesterby har haft en bra sommar.

Antalet sökande till Nuckö Gymnasium var rekordstort. Skolan är känd och uppskattad över hela Estland.

Uppskattad blev däremot inte Läänemaas nye landshövding Arder Väli. På grund av sitt förflutna i kommunistpartiet var han omstridd när han valdes i februari och i slutet av juli avsattes han av regeringen sedan han offentligt uppträtt synnerligen olämpligt. Ny landshövding utses den 15 september. Regeringens kandidat är länets tidigare planeringschef Jaanus Sahk som avgick när Väli utsågs.

Den 17 oktober är det kommunalval i Estland. Vi presenterar den nya kommunledningen i nästa nummer.

"EXEMPLET NOAROOTSI"

Per-Erik Fyhr

Den rubriken fanns den 28 juli över en ledare i Lääne Elu.

Vi återger ledaren i sin helhet:

"Noarootsi är en helt ovanlig företeelse i Läänemaa. Till ytan är det en av Estlands största kommuner, men till invånarantalet en av de minsta. I Estland är Noarootsi känt tack vare presidentens sommarhem, gymnasiet och en framgångsrikt genomförd jord- och ägandereform.

Slutförandet av jord- och ägandereformen är det som ger Noarootsis utveckling luft under vingarna, tror vallavanem Ülo Kalm. Svenskarna har fått tillbaka sin jord, en del av dem kommer hit för att tillbringa sommaren här, men en del har skänkt mark vidare till barn och barnbarn.

Vallavanem är säker på att estlandssvenskarna kommer tillbaka till Noarootsi. Tillslvidare tillbringar man där en del av semestern, därefter hela sommaren, och steg för steg kommer de som väljer sin forna boplats som ny boplats.

Så gör inte bara svenskar utan även ester. Till att börja med köps en tomt till högt pris, så säljs den några gånger, men till slut blir ägaren den som verkligen vill semestra i Noarootsi och varför inte också bo där.

Noarootsis ömtåliga natur tål inte stor industri och kolchosjordbruk, men för semesterliv är det ett idealiskt område."

Lääne Elu fyllde den 13 juli 10 år. Medlemsbladet gratulerar och tackar för många bra nyheter och tips!

FÖRSÄLJNING AV EVP-PAPPER

Den kompensation som betalats ut på EVP-konto kan säljas till enskilda eller till banken för den kurs som gäller vid försäljningstillfället.

Kursen är f. n. ca 25%. Om man säljer EVP-papper för 8 000 EEK får man alltså 2 000 EEK i handen eller insatt på ett annat konto om man så önskar.

När man går till banken skall man ha med sig kontobevis och ID-handling. Försäljningen registreras och man får ett försäljningsbevis - "EVP ostu-müügileping". Vill man ha pengarna kontant kan man hämta ut dem efter 3-4 dagar mot uppvisande av försäljningsbeviset.

Banken tar en mindre avgift för försäljning och utbetalning.

Man kan gå till vilket av bankens kontor som helst i Estland och behöver alltså inte resa till Hapsal.

Antalet EVP-konton är ca 700 000 med ett nominellt värde på ca 14 miljarder EEK.

ESTNISK FASTIGHETSSKATT

Skattebesked sänds ut av skattemyndigheten i Hapsal - Lääne Maksuamet.

På beskedet anges fastighetsbeteckningen, slag av mark (Maa liik), ägandedel (Omandi osa), beskattningsbar yta (Maksustatav pind), skattesats (Maksu määr %), taxeringsvärde (Maksustamis hind) och skatt i EEK (Maks).

Förfallodagen anges (Tasumise tähtajad). En förseningsavgift tas ut för varje försenad inbetalningsdag.

Betalning sker i bank med Lääne Maksuamet som betalningsmottagare. Ange den personkod (Isikukood), det hänvisningsnummer (Viitenumber) och det räkningsnummer (Arve nr.) som står på skattebeskedet.

Enligt bestämmelserna är man skyldig att spara skattebesked och kvitto sju år.

Frågor angående fastighetsskatt kan ställas till Nuckö kommun eller Läänemaa Maksuamet, Lihula mnt, 90507 HAAPSALU.

Tel/fax 47 33 483.

VÄLJ SJÄLV NOTARIUS PUBLICUS

Ett antal föreningsmedlemmar har känt sig mindre väl bemötta hos Notarius Publicus (Eesti Vabariigi Notar) i Hapsal. Det finns ett stort antal "Notar" i Estland (ca 19 bara i Tallinn) och man kan vända sig till vem man vill för rådgivning och bestyrkande av handlingar. Man betalar för tjänsterna enligt en särskild taxa. En "Notar" har i regel mycket att göra. Beställ besök i god tid. En förteckning över de notarier som finns i Tallinn är uppsatt på föreningens anslagstavla på Roslagsgatan.

AKTUELLA ADRESSER

Noarootsi vallavalitsus, Pürksi, 91201 LÄÄNE
MAAKOND. Tel 47 41 122, fax 47 41 112.

Lääne Maavalitsus, Lahe 8,
90503 HAAPSALU. Tel 47 44 403

Lääne Maavalitsuse Maaosakond, Ehte 9,
90503 HAAPSALU. Tel 47 44 392.

Läänemaa Kinnistusamet, Sadama 21,
90502 HAAPSALU. Tel 47 25 900

Lääne Maakonna Arhiiv, Lihula mnt 22,
90510 HAAPSALU. Tel 47 55 647.

Läänemaa Maksuamet, Lihula mnt,
90507 HAAPSALU. Tel/fax 47 33 483.

Fr. o. m. den 11 september slår man 00 istället för 009 vid utlandssamtal. Numret till Nuckö kommun är alltså 00 372 47 41 122.

ETT DYSTERT 60-ÅRSMINNE

Per-Erik Fyhr

Den 23 augusti var det 60 år sedan Molotov-Ribbentroppakten undertecknades i Moskva.

Det blev början till slutet på de baltiska staternas självständighet. I ett hemligt tilläggsprotokoll kom Stalin och Hitler bl. a. överens om följande:

"1. I fall av en territoriell och politisk nyordning inom de till de baltiska staterna (Finland, Estland, Lettland och Litauen) hörande områdena

kommer Litauens nordgräns att utgöra gränsen mellan Tysklands och Sovjetunionens intressesfärer. ---."

I ett tillägg en månad senare bytte Stalin till sig Litauen mot en del av Polen. Sovjetunionen fick alltså handlingsfrihet även i Litauen.

Det har, inte minst från svensk sida, hävdats att innehållet i tilläggsavtalen länge var okänt. Så var inte fallet. Redan den 31 augusti kunde militärattachén i de baltiska länderna, major Karl Lindqvist, rapportera om konsekvenserna för de baltiska staterna till chefen för försvarets under rättelsetjänst, överste Adlercreutz. ("Strängt förtroligt. Källan måste hemlighållas"). Det var en medlem av den tyska delegationen i Moskva som läckt.

Karl Lindqvist fortsatte sedan under hösten att rapportera utvecklingen. Han hade många goda källor, bl. a. den estniska översten Saarsen. Han hade också estlandssvenska kontakter.

Efter krigsutbrottet den 1 september sökte den polska ubåten "Orzel" skydd i Tallinn och internerades av Estland enligt folkrättens krav. Den 17 september lyckades "Orzel" fly från Tallinns hamn. Detta tog Sovjetunionen som förevändning för att ställa krav på militära baser i Estland.

Samma krav ställdes på Lettland, Litauen och Finland. Ester, letter och litauer gick med på kraven. Finland svarade nej och blev den 30 november anfallet. Vinterkriget hade börjat.

I avtalet mellan Estland och Sovjetunionen bestämdes det att sovjetiska baser skulle upplåtas främst i västra Estland. Högst 25 000 soldater skulle få föras in.

Lindqvist hade genom sina kontakter med Saarsen god kunskap om avtalet. När den ryska inmarschen började i mitten av oktober fanns han och hans medhjälpare utefter marchvägarna för att titta på. Det skedde i samarbete med militärattachén från USA.

De sovjetiska förbandens huvudbaser var Paldiski, Ösel och Dagö, men även de estlandssvenska bygderna berördes. På Rågöarna grupperades kustartilleri liksom senare på Odensholm.

I Hapsal med omnejd förlades minst 3 000 man. I början av december rapporterade Lindqvist följande gruppering:

Hapsal: Staber för 65:e armékåren, 16:e infanteridivisionen, 46:e infanteriregementet, ett antal

förband ur 16:e divisionen, bl. a. vid Uuemõisa, samt jaktflyg vid Ungru.

I Nuckö grupperades 1:a bataljonen ur 46:e regementet med ett kompani vid Nigula. Artilleri fanns vid Palivere.

I Nuckö utnyttjades folkhög- och lantbruksskolan (f. d. Birkas herrgård) som förläggning. Skolan flyttade till Ormsö.

De ryska soldaterna uppehöll sig i anslutning till sina förläggningar och uppträdde korrekt mot civilbefolkningen. Från Paldiski rapporterades att man fört in 300-400 ryska flickor för att umgås med soldaterna och att detta väckt stor lättnad bland lokalbefolkningen.

Under hösten blev Lindqvist alltmer pessimistisk i sin rapportering. Den 17 december skrev han:

"Min egen uppfattning är, att övervägande delen av de kretsar, vilka nu ha den politiska ledningen i sina händer, är från början ryskt upp-

fostrad och har i verkligheten icke det patriotiska sinnelag och den personliga offervilja, som är ofrånkomligt för att motstå ett ökat ryskt tryck. En verklig nation skapas inte på 20 år, allra helst icke i ett land med så olikartade folkelement bland de bildade klasserna som i Estland. Förhållandet hade kunnat bli annorlunda, om krisen inträffat 15 år senare, då en rent estniskt uppfostrad ledning kunnat styra landets ledning."

Under det följande året hårdnade det sovjetiska greppet om de baltiska staterna. Man vidtog förberedelser för ländernas införlivande med Sovjetunionen och brydde sig inte ens om att dölja detta. Redan hösten 1939 trycktes t ex kartor över Lettland med rubriken "Sovjetrepubliken Lettland".

Den som har personliga minnen av rysk militär i Rickul/Nucköområdet (kanske med foton) är välkommen att berätta i Medlemsbladet.

SOV 90 ÅR, INTRYCK FRÅN JUBILEUMSRESAN TILL DE ESTLANDSSVENSKA TRAKTERNA

Hans Richter

Jag vill inledningsvis säga att SOV:s ordförande, Sven Salin, höll uppskattade tal på de flesta platser som vi besökte. Det finns flera tal som inte är nämnda i min text. Skälet är främst att jag inte kan hålla isär vad som har sagts vid olika tillfällen och att min berättelse skulle bli så mycket längre.

Nu var det äntligen den 24 juli, den dag som vi sett fram emot, en viktig del i firandet av SOV:s 90-års jubileum. Efter att Monica Ahlström och Vive Kari från Hapsal prickat av oss fick vi gå ombord. Vive Kari tog hand om oss på ett utmärkt sätt under hela vistelsen i Estland.

Trots att vår hytt låg nära landgången tog det en bra stund innan vi kunde komma dit. Det var nämligen fullt med estlandssvenskar i fartygets entré. Det blev med andra ord många "guda, håla mod e de me te" eller "guda, hank främ komor tu". Detta resulterade i att några upptäckte att de var släkt med varandra. Överresan var ganska lugn trots en vind på 8 - 10 m/s, vi hade nämligen västlig vind (medvind).

På morgonen när m/s Kristina Baltica närmade sig Reval var vi några som stod på akterdäck och tittade med kikare på svenskbygden. Först kunde

vi "skva opa Hålmén" (Odenholm) sedan såg vi "Aiana" (Rågöarna) och sist passerade vi "Nargen" (Nargö).

Första dagen, den 25 juli

I hamnen väntade två bussar som tog oss till hotellet. Våra rum var inte klara, men vi fick ställa in bagaget i ett rum. Därefter tog bussarna oss till S:t Mikaelsskyrkan. Flera av oss hade räknat med att byta om före kyrkobesöket. En person lyckades i alla fall att knöla in sig själv och resväskan på en ledig toalett. Efter en stund kom hon ut i andra kläder.

Klockan 12 började gudstjänsten med biskop Caroline Krook som huvudofficiant. Sveriges ambassadör i Estland, Elisabeth Borsiin-Bonnier, hedrade gudstjänsten med sin närvaro. Det överlämnades även gåvor till församlingen. Efter gudstjänsten fick vi kyrkkaffe.

På kvällen fick vi avnjuta en konsert i S:t Mikaelsskyrkan. Det var flera musiker av mycket hög klass från församlingen. Eftersom jag inte uppfattade alla namnen så avstår jag från att nämna någon (kan troligtvis inte heller stava till de namn som jag uppfattade).

Andra dagen, den 26 juli

Nästa dag startade färden mot Dorpat/Tartu, med vår mycket kunniga guide Jutta Holst. På vägen stannade vi vid en "mysig" "koin" i Adavere för att fika. Väl framme började vi med Eesti Rahvamuseum/Estniska folk museet. Museichefen hälsade oss välkomna och vi fick se en mycket smakfullt arrangerad utställning om estlandssvenskarna. Sven Salin sade några väl valda ord om utställningens tema (jag har glömt vad han sa, men kommer i alla fall ihåg att jag tyckte att han fick till det väldigt bra). Hela övervakningen, tre salar, hade upplåtits för detta ändamål. De flesta hann även titta på museets ordinarie delar.

Efter museet tog vi en rundvandring och besökte universitetet.

Först var de inte beredda att visa den fina aulan, men när universitetets reception fick klart för sig att Elmar Nyman varit inskriven vid universitetet i början av 40-talet ändrades deras attityd och vi blev hjärtligt välkomna.

Besöket i Dorpat avslutades med lunch i restaurang Krutkällaren.

Vägen till Hapsal gick över de södra delarna av Estland vilket innebar att vi fick se naturen i dessa delar.

Elmar Nyman hedrar sin farfar Johan Nyman på Nuckö kyrkogård. Omgiven av Ülo Kalm och släktingar. Vi får höra om insatserna när Sov bildades.

Foto Hans Richter

Tredje och fjärde dagen, den 27 och 28 juli
De två följande dagarna ägnades åt Rickul/Nuckö Hembygdsförenings "område".

Den första dagen åkte vi till Nuckö veld. Först gick färden till Hosby där vi blev guidade runt i prästgården, en imponerande byggnad som kommer att bli mycket sevärd när den blir klar (den är förresten mycket sevärd i sitt nuvarande skick).

Efter besöket i prästgården gick vi över vägen för att delta i en minnesgudstjänst i Nuckö kyrka som genomfördes av vår egen präst Folke Elbornsson och Nuckös Leevi Reinaru. Efter gudstjänsten samlades vi vid frihetsmonumentet. Nedanför monumentet avtäcktes minnesstenar över stupade och saknade från 2:a världskriget.

Kommundirektören Ülo Kalm höll ett minnestal på estniska som översattes av Ivar Rүүtli. Efter att vi hedrat de stupade med blommor gick vi till Johan Nymans grav. Sven Salin berättade om Johan Nymans betydelse för SOV och Elmar Nyman fortsatte att säga något om sin

farfars insatser. På väg till Birkas gjorde vi ett kort uppehåll vid den gamla kyrkogården. Väl framme i Birkas gjorde vi ett besök i kommunalkontoret innan det blev lunch i Noarootsi Kõrts.

Mätta och belåtna besökte vi den fina folkhögskolan som startades 1920 genom insatser av SOV. Rektorn för dagens gymnasieskola Laine Belovas informerade om skolans verksamhet och värdjade till oss att i våra hem ta emot elever som studerar svenska och behöver språkträning.

Efter Birkas for vi söder ut till färjeläget i Österby. Piren och rester av bryggan finns kvar. Vi

såg Hapsal på andra sidan "Håsol vike". Vi tittade på resterna av bryggan där "Post-Hans" la till för att transportera Rickul- och Nucköbor till och från Hapsal.

Färden gick sedan vidare på en ny genväg mot Enby (jag tror att vägen var smalare än bussen). På väg till Pasklep fick vi förmånen att göra en snabbvisit och titta på presidentens sommarresidens.

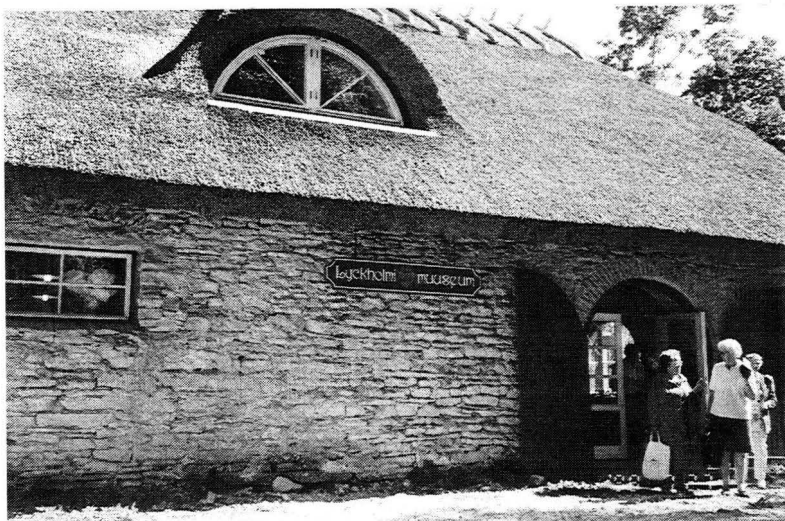
Väl framme vid Paskleps herrgård berättade Ivar Rööti om planerna för att iordningställa herrgården till folkhögskola och vilka ekonomiska problem man stod inför för att kunna realisera planerna.

In i bussarna för färd till Bysholm. Folkskolan är en mycket viktig historisk plats. Sven Salin, Göran Hoppe och Elmar Nyman informerade om skolans betydelse. Det var där som SOV bildades 1909. Skolan finns inte kvar, men det är rest en minnestavla på platsen.

Minnesmärke på platsen där baron Taube blev skjuten.

Foto Per-Erik Fyhr

Lyckholms museum.

Foto Ingeborg Gineman

Nu hade vi sett mycket men vi hade mycket kvar. Närmast stod Lyckholms museum, inrett i ett gammalt stall från 1700-talet. Den stora herrgårdsbyggnaden var under renovering.

Nu började man ana att även denna dag kunde ta slut, men först åkte vi till Sutlep. Vi besökte kyrkogården. Kapellet är rivet och flyttat till friluftsmuseet Rocca al Mare i Reval. Dagen avslutades med ett besök i Sutleps gamla skola, där vi blev bjudna på kaffe. Övervåningen är idag kommunbibliotek och handarbetsutrymmen. Nedervåningen är en möbelindustri.

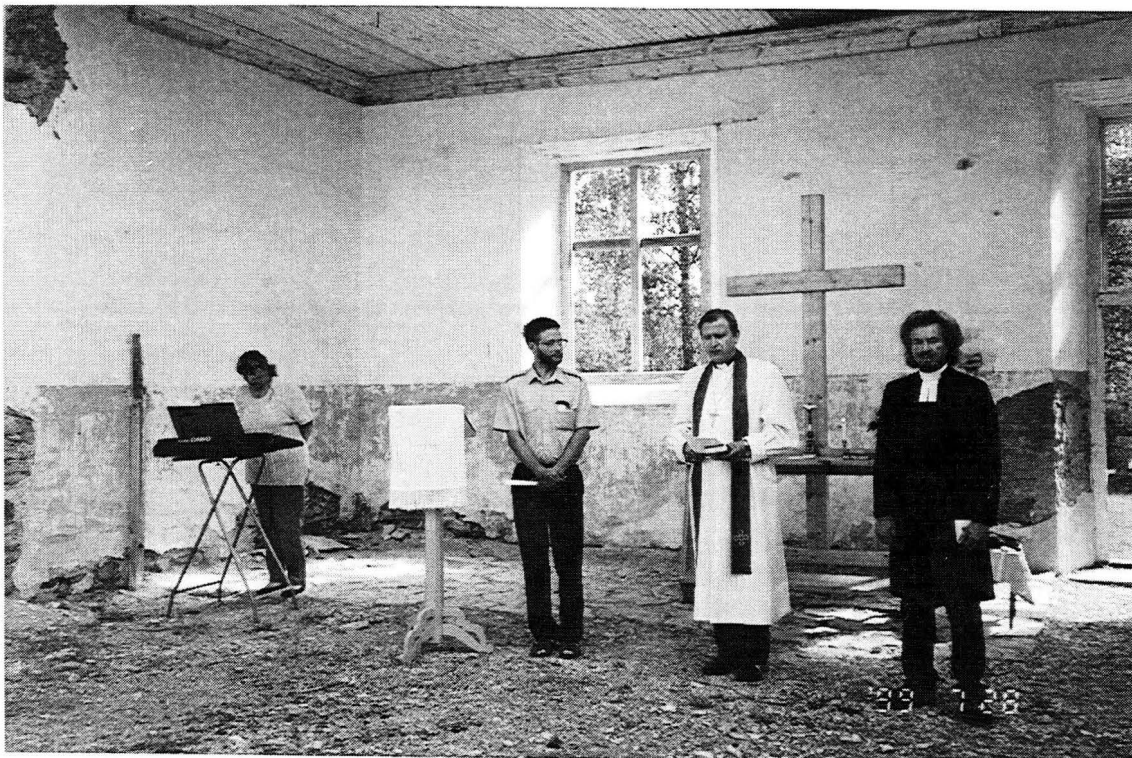
Andra dagen i "vårt område" ägnades åt Rickul velde. Vi kom in i kommunen och kunde se Harboviken (som användes som vinterankringsplats för båtarna), passerade Lucks och Söderby. Rickuls herrgård besöktes och vi tittade på smedjan och den plats där baron Taube blev skjuten av ryssarna. Sedan passerade vi Norrby, Rickul, Haversved, Paj och Ölbäck för att komma till Rosleps kapell.

I kapellets ruiner höll Folke Elbornsson och Leevi Reinaru en minnesgudstjänst. Efter gudstjänsten

lades blommor vid minnesstenen över fallna och saknade Rickulbor. Besöket vid Rosleps kapell avslutades vid bygdeskalden Mats Ekmans (*Ätsve-Mats*) minnessten. Sven Salin höll ett kortare anförande och Inga Ekman lade ner blommor.

Efter kapellet fick vi lunch på Roosta stugby. Det blev även tid att jakta ner till stranden (*sondbacka*), där min fru och några till hann med att bada.

Efter lunchen for vi via Roslep till Derhamn. Vi tittade på resterna av försvarsanläggningen från första världskriget och några handlade i den lilla affären.

Minnesgudstjänst i Rosleps kapell. Fr. v. Tiiu Tulvik, Ivar Rütli, Leevi Reinaru och Folke Elbornsson.
Foto Ingeborg Gineman

Besöket i Spithamn innebar även att vi gick ut på udden och kunde titta på två stenar från ett meteoritnedfall. Spithamnbesöket avslutades med fika "i det gröna" i närheten av de fallfärdiga sovjetkasernerna.

Färden gick sedan tillbaka genom Bergsby, Ölbäck och Rosta till Höbring. I Höbring stannade vi vid skolan, uppehållet blev avsevärt längre än planerat.

Till slut bar det i alla fall av mot Gambyn för att avsluta dagen i Klottorp. Göran Hoppe berättade om Klottorps betydelse för den kulturella och intellektuella utvecklingen bland estlandssvenskarna.

Femte dagen, den 29 juli

Ormsödagen fick vi stiga upp så tidigt att jag endast har fragmentariska minnen från frukosten. Jag började vakna när vi kom till hamnen i Rohuküla. Den hamn från vilken några tusen estlandssvenskar lämnade Estland med motorskonaren Juhan för ett nytt liv i Sverige.

Färjan gick till Ormsö vid 7-tiden. Sven Svärd guidade oss runt ön. Efter minnesgudstjänst i Ormsö kyrka höll Sven Salin ett minnestal över Hans Pöhl. Vid minnesstunden närvarade Hans Pöhls svärdotter Margaretha Poell och hennes två söner.

Efter en sopplunch i Rumpo åkte vi till Rälby för att vara med på invigningen av en ny tillverkad väderkvarn. På eftermiddagen var det invigning av en utställning i Hullo skolan. Sven Salin och kommunstyrelsens ordförande Andres Koch höll tal. Skolbarnen sjöng och vi fick höra nyckelharpa.

Sjätte dagen, den 30 juli

Det fanns två alternativ: Österblomsdagen på Ormsö eller Odensholm. Eftersom vi valde att hålla oss inom Rickul *velde* kan jag inte berätta om Ormsö.

Vi som valde Odensholm fick åka båt från Derhamn. Valter Erkas var entusiastisk guide. Först gick vi till resterna av Jesuskapellet där Valter berättade målande och med stor inlevelse om händelserna kring andra världskriget. Han delade även ut sångblad och vi fick sjunga några psalmer.

När vi var klara vid kapellruinen gick vi till byn. Först kom vi till en försvarsanläggning. Det enda som återstod av byn var Valters lada. Spåren efter byn var i övrigt helt utplånade. Om inte Valter talat om att vi var i byn hade vi ovetande gått rätt igenom.

Vår vandring slutade i andra ändan av ön, vid fyren. På återvägen passerade vi skolan. Hade

det inte funnits äppelträd hade vi aldrig upptäckt marken där skolan en gång stått.

Sjunde dagen, den 31 juli

Första sovmorgonen. Vi fick tillbringa hela dagen i Hapsal. Först ett besök på Aibolands museum som hade en sevärd utställning. Vi blev väl mottagna av Alar Schönberg och Ruth Nugin. Inom ramen för museets aktiviteter byggdes en Ormsöbåt av en ung båtbyggarentusiast vid namn Jorma Friberg. När båten har sjösatts är det meningen att Jorma skall bygga båtar från andra estlandssvenska områden. På sikt skall det ordnas en segeltur från Estland till Sverige till minne av alla de 4585 estlandssvenskar som flydde över Östersjön.

Kvällen inleddes med en gudstjänst i domkyrkan av Tiit Salumäe. Gudstjänsten avslutades med en konsert där vi bl a fick nöjet att återigen lyssna på de musiker som genomförde konserten i S:t Mikael's kyrka i Reval under Peeter Paemurru's ledning. Även Hapsals manskör gjorde ett uppskattat framträdande. Domkyrkan är inrymd i den gamla slottsruinen från 1200-talet.

Kvällen avslutades med middag i Kursalen, den fina societetslokal som estlandssvenskarna inte ens vågade drömma om att besöka (åkte man till Hapsal var det för att uträtta något ärende). Vi var ca 150 gäster, inklusive många hedersgäster, som avnjöt en god middag. Efter flera tal startade dansen.

Åttonde dagen, den 1 augusti

Efter en intensiv vecka vaknade vi sista morgonen. Det var troligtvis den varmaste dagen. I samband med anmälan hade vi att välja mellan tre alternativ: Rågö, Nargö eller Vippal/Korkis.

De som åkte buss för att se Vippal/Korkis berättade att det blev en mycket ansträngande dag. Anledningen var att det blev mycket varmt i bussen.

De som valde Rågö fick uppleva en strapatsrik överfärd. Det började med kustbevakningens båt från Paldiski. Båten kunde inte gå in ända till stranden utan den sista biten fick de åka gummi-flotte. Den enda kvarvarande bebyggelsen var kapellet's torn. De som besökte Rågö var mycket nöjda med besöket. Det var dock tråkigt att se så mycket skrot. Även kustbevakningen tyckte att det var så trevligt att transportera estlandssvenskar att de körde ut på kvällen och blinkade till oss när vi var på väg med färjan till Sverige.

Min fru och jag ingick i det gäng som åkte båt för att titta på Nargö. Vid hamnen som låg söder om Lilla byn (Bakbyn) hade man byggt en stugby med en reception där man kunde få mat. Margit Rosen Norlin visade oss runt på den södra delen av ön. Innan vi kom till Stora byn passerade vi ett övergivet militärt område där några hus hade renoverats. Där finns det även en kiosk. Väl framme i den estlandssvenska Stora byn fick vi en beskrivning över hur byn såg ut och att befolkningen var fiskare. Vi fortsatte till kapellet som stod kvar, men taket, golvet, panelen och all inredning var borta. Ytterpanelen hade använts till sovjetarméns arrestlokal. Promenaden tillbaka till hamnen blev en tung vandring i lös sand och under het sol. Nargö är en fin ö som jag gärna besöker flera gånger.

Åtteresan till Sverige blev en mycket lugn överfart i en spegelblank sjö.

Oavsett om målet med resan var att klämma musten ur deltagarna, låta dem återse sin hembygd eller få en inblick i estlandssvenskarnas levnadsvillkor och kulturella utveckling så uppnåddes målet med råge. Det extremt vackra väderet bidrog i allra högsta grad till att klämma musten ur oss. Jag vågar nog göra mig till talesman för alla deltagare när jag hävdar att det var en mycket lyckad och oförglömlig resa.

RESAN TILL RICKUL SOMMAREN 1998

Axel Ahlberg, Haversved

Våren 1998 planerade vi, jag och min dotter, att göra en resa till Estland och när vi fick reda på att invigningen av Aibolands museum i Hapsal skulle äga rum den 27 juni bokande vi resan så att den sammanföll med detta evenemang. Samtidigt anlände min brorson från Kanada med fru och eftersom de också hade planerat en Estlandsresa så fick vi sällskap.

Avresan den 22 juni gick planenligt med bra väder och efter lång väntan i tullen gick färden med egen bil från Tallinn mot Hapsal. Halvvägs gjorde vi ett uppehåll och besökte min yngre bror som är bosatt i Riisipere, där vi bjöds på kaffe med bullar och diverse annat. Därifrån for vi till Rickul herrgård där vi hade beställt logi för fyra personer.

Det är alltid en kär upplevelse att komma till "Hove" där man ju höll till nästan varje kväll på 30-talet. Minnen från den tiden tränger på när man kommer till de platser där man haft sin uppväxttid. För våra gäster från Kanada var det en oerhört intressant upplevelse att få besöka dessa platser där hans föräldrar växt upp och levt fram till flykten till Sverige.

Andra dagen gjorde vi först utflykt till Roosta Camping och Sipsstranden. Sedan for vi till Derhamn där vi kunde se Odensholm, men även mycket järnskrot som ryssarna hade lämnat efter sig. Jag fick berätta om hur man hade byggt skutor där på 20-30-talen och hur man sjösatte dem.

Sedan for vi till Spithamn där det stora flyttblocket var intressant, men i övrigt var det raserade kaserner som dominerade. Vid återfärden från Spithamn stannade vi till vid kyrkogården där vi hittade en del släktingars gravar. Vi besökte även vår minnessten på Joaste gård, där långt gräs och buskar hade brett ut sig och skymde stenen. Vi beslöt att senare försöka röja undan det värsta. På eftermiddagen lånade vi en roddbåt av en fiskare vid Norrbystranden och gjorde en roddtur till öarna. Först gick vi iland på "Hosgronne" men där hade skogen brett ut sig så att man inte kände igen sig. Vi hittade den stora gropen som ryssarna hade grävt under första världskriget, där de skulle bygga en reparationsverkstad för sjöflygplan. Gropen är numera igenväxt av buskar och träd.

Vi besökte även "Pajgronne" där det förr fanns endast ett träd, en rönn, men nu växte där många

rönnar. Här fick jag peka ut platsen där vi hade gömt vår motorbåt bakom Labbgronne natten innan vi flydde till Sverige. Vi var ju sexton personer i båten när vi flydde, men min brorson som nu var med är född i Sverige endast några månader efter ankomsten dit. Således måste vi ha varit sjutton i båten då, fast en var osynlig.

Efter roddturen, när vi kom till det höga vaktornet på Norrby backe, ville min brorson klättra upp i tornet. Det gjorde han, men däruppe tappade han sina solglasögon, och trots ett intensivt letande så återfann vi dem inte.

Kvällen ägnade vi åt herrgården och dess omgivning. Vi tittade på ett speciellt träd bakom herrgårdsbyggnaden, en rödbok, som baron Taubes fru hade planterat när hon gifte sig med baronen 1890. Vi promenerade också till smedjan, som man höll på och renoverade. Där tittade vi även på trädet där ryska soldater hade ställt upp baron Taube och skjutit honom den 28 december 1917. Upprinnelsen till detta var att herrgården hade levererat matvaror till den ryska fästningen i Derhamn men inte fått betalt för varorna, något som fortfarande händer när det gäller handel med Ryssland. Taube hade krävt dem flera gånger. Till slut hade det kommit två soldater till herrgården och bett Taube följa med till Derhamn så skulle han få betalningen. Med tvekan hade han följt med, men vid smedjan ett hundratal meter bort hade man ställt honom mot trädet och skjutit honom. På morgonen hade skolbarnen på väg till skolan hittat honom liggande på marken halvt översnöad. Trädet står fortfarande kvar och en platta har monterats som redogör för händelsen. Mina föräldrar har berättat, att fastän herrgården inte var så omtyckt, så sörjde man ändå baron Taube, kanske just för att han mördades av ryssar.

Tredje dagen skulle våra Kanadagäster resa tillbaka till Sverige och vi skulle skjutsa dem till Tallinn, men vi gjorde först ett besök i Hapsal på Aibolands museum för att även Kanadagästerna

skulle få se något av estlandssvenska seder och bruk. Sedan gick färden mot Tallinn, men vi gjorde åter ett uppehåll i Riisipere hos min bror som nu följde med till Tallinn. Efter promenader i gamla staden och på Domberget så var det dags att köra till hamnen och där säga adjö till våra mycket nöjda och tacksamma släktingar.

Fjärde dagen tänkte vi göra en resa till Ormsö och i detta syfte for vi till Rohuküla där färjan till Ormsö lägger till, men eftersom färjans restider inte passade med våra planer så inställde vi Ormsöresan och istället for vi tillbaka till herrgården. Där lånade vi en lie, såg och yxa och for till vår hemgård Joaste där vi slog gräset framför minnesstenen samt högg och sågade ned en del buskar vid vägen, som skymde sikten mot minnesstenen. Även Rickulstranden besökte vi. Där letade vi fram betongplattan som hade gjutits 1932 framför livbåtshuset. Den var svår att hitta bland enbuskar och mossa men till slut hittade vi den. Gjutarmästare August Stenberg hade ritat årtalet och även gjort avtryck med sin handflata i betongen. Plattan letades sedan fram av hans barn Hjalmar och Ethel som också just då gästade herrgården.

Femte dagen tänkte vi, jag och min dotter, göra den vandring längs Rickulstranden som jag tidigare hade skrivit en berättelse om "En vandring längs Rickulstranden från Kapelludden till Sipsstranden". Vi startade från Kapelludden, "Kappol skåtan", men det blev en mycket svår vandring. Som tur var hade vi försett oss med gummistövlar, annars hade det varit omöjligt att vandra i detta moras av ilandflutet sjögräs och tång och enbuskar som ibland hade trängt ända ner till vattnet. Strandkonturen hade förändrats så att jag inte ens kände igen Hamnarudden där jag hade varit med och lastat skutor många gånger. Vi tog oss dock med stor möda

fram till Rickul åmynningen, men där var det som en hel urskog, och vi gav upp.

Sjätte dagen åkte vi till Hapsal för att vara med på invigningen av Aibolands museum. Invändigt hade vi ju redan varit, men vi gick ändå in, men nu var det så mycket folk så det gick knappt att röra sig. Vi stannade vid tavlan med namnen på dem som hade bidragit med minst en tusenlapp.

Eftersom namnen står i bokstavsordning så stod mitt namn först på listan och någon undrade hur mycket jag hade satsat eftersom jag stod först. Resten av evenemanget hölls utomhus och Ivar Boman höll invigningstalet på trappan och bandet klipptes av Maido Limbak. I invigningstalet hoppades Ivar Boman att museet skulle bli en samlingsplats för estlandssvenskar för evigt.

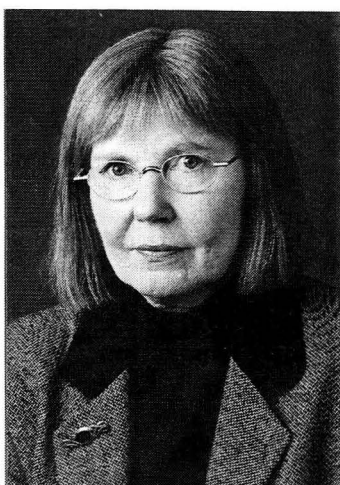
Bröllopsbordet med brudparet och Sveriges ambassadör.

Foto Axel Ahlberg

Det skulle även hållas ett Ormsöbröllop, visserligen spelat, men efter gammal sed och mycket festligt. Brudparet kom åkande med häst och vagn och vid grinden måste brudgummen lämna lösen i form av en eller två flaskor brännvin, för att få åka in till festbordet. Ett U-liknande bord var dukat och Ormsöväggdekorationen fanns bakom brudparet. På golvet stod ölankaren och brudgåvor. Runt bordet satt Sveriges ambassadör och andra speciella gäster. En del tal hölls och man skålade och drack öl och sedan visades ett

inslag om hur bruden avlusades, vilket väckte stor munterhet bland åskådarna. Sedan dansades brudkronan av bruden och presenter lämnades av olika organisationer och även av Sveriges ambassadör. Allt detta tillföll museet.

Sjunde dagen var det dags för avfärd från Hove och hemresa till Sverige. Åter gjorde vi ett uppehåll i Riisipere och därifrån åkte vi till Kohila där jag hade legat inkallad och varifrån jag rymde och där min flykt till Sverige egentligen började. Hur det gick till att jag hamnade i Kohila har jag redogjort i en annan berättelse.

Gurli Fyhr

Jag fick en bok i min hand.....

Agnes Callenmark

"Hur man möter människor i sorg" är en bok som riktar sig till alla som möter vuxna människor i sorg och även till sörjande som vill förstå sina egna reaktioner. Boken behandlar inte bara sorg vid dödsfall utan vid olika typer av stora förluster. Den visar hur medmänniskor och yrkesmänniskor kan bemöta sorgen utan att skada.

"Hur man möter människor i sorg" beskriver enkelt, lättläst och med klagörande exempel varför vi sörjer, hur sorgens allmänna och individuella drag kan se ut och varför vi sörjer så olika. Boken skildrar vad som krävs för att den drabbade skall kunna utföra sorgearbetet, hur barndomen påverkar en vuxen människas sorg och den ger också svar på många andra frågor om sorg.

Gurli Fyhr, Rickul/Nuckö Hembygdsförenings sekreterare, är även fil. dr., leg. psykolog, leg.

Sedan gick färden till Tallinn där vi vandrade omkring lite och även besökte elektronikaffären som min brorsdotter driver i Tallinn.

Efter att ha intagit middag på en uteservering så återstod bara färden till hamnen och efter att ha tagit adjö av våra släktingar så var det bara att köra ombord på fartyget. Ett trevligt besök i hembygden, till stor del filmat med videokamera, var slut.

psykoterapeut, universitetslektor och forskare, verksam vid Karolinska Institutet i Stockholm. Hon har forskat, undervisat och arbetat yrkesmässigt med sorg och sörjande i olika sammanhang i 25 år.

Gurli, själv spithamn flicka född Schönberg, har fotograferat omslaget till boken föreställande spithamnsviken i Estland.

Jag har bläddrat i boken och det är en bok som var och en borde läsa.

Boken finns att köpa i bokhandeln och kommer framdeles även att finnas på biblioteken.

Fyllnadsval till kyrkorådet i Svenska S:t Mikael församlingen i Tallinn den 18 april 1999

Ivar Boman

Juta Holst, den välkända forskaren i estlands-svensk historia, blev ordförande den 1 augusti i år efter mig som då avgick. Toomas Lilienberg är 1:e vice ordförande samt Matts-Erik Lindqvist 2:e vice ordförande. Sekreterare är Ivi Tamm, kassör Karin Berg. Eha Arg är ansvarig för kontakterna med SKUT i Uppsala angående prästfrågor samt ansvarig för utgivningen av församlingsbladet. Övriga i 10-gruppen är vår musikchef professor Peeter Paemurru, Ene Eisenberg och Kadri Etverk. Alla kan tala perfekt estniska samt svenska även om alla inte talar svenska helt perfekt.

På våren år 2000 äger nästa val rum för en 4-årsperiod. I kyrkorådet råder åldersgränsen 70 år.

Notiser

Torsdagsträffarna på Roslagsgatan fortsätter i höst. Samling första torsdagen i varje månad kl. 1300-1700.

Även **Berättarafton** fortsätter i höst. Kontakta Manfred Hamberg tel. 08-646 03 19 för dag och tid.

Tre elever från Nuckö har med bistånd från bl. a. Hembygdsföreningen kartlagt gravarna på Nuckö gamla kyrkogård. Deras skriftliga rapport hjälper Dig att återfinna anhörigas gravar. Rapporten finns för studium på Roslagsgatan. Den kommer även att kunna köpas för självkostnadspris.

Det estniska nationaleposet "Kalevipoeg" har nu kommit ut på svenska tolkad av Alex Milits och med illustrationer av Erik Haamer.

Boken kostar 250 kr och kan beställas från Invandarförlaget, Katrinedalsgatan 43, 504 51 BORÅS. Tel. 033-13 60 70.

Estlandssvenskarnas kyrkodag

Lördagen den 16 oktober kl. 13.00 i Immanuelskyrkan i Stockholm.

I gudstjänsten medverkar präster som har anknytning till estlandssvenskarna, bl. a. biskop Henrik Svenungsson, Åke Hedström, Marianne Sautermeister, Staffan Beijer, Folke Elbornsson och Elisabeth Hedfors.

Det blir mycket sång och musik av Immanuelskyrkans och estlandssvenska förmågor.

Efter kyrkkaffet kommer några estlandssvenskar att berätta personliga minnen från gudstjänstlivet i Estland.

Gudstjänster i Svenska S:t Mikaelsförsamlingen under hösten 1999

19 september, 3 och 17 oktober, 7 och 21 november, 5 och 25 december.

Samtliga gudstjänster påbörjas kl 12.00.

Julbasar lördagen den 4 december i kyrkan.

Estlandssvenskarnas advents-, lucia- och julfest

Lördagen den 27 november kl. 15.00.

En riktig familjefest i restaurang Lustikulla på Liljeholmen även för barn och ungdomar. Lucia-tåg, dans kring granen, advents- och julsånger. Jultallrik serveras.

Nästa manusstopp är torsdagen den 25 november!

Höbärgning i Haversved 1998. Alrik Wiberg från Paj hjälper till. Foto Ingvald Luks